

Összehasonlító viselkedéskutatás

A darwini keretben felvethető proximatív és ultimatív magyarázatok

- Törzsfejlődés (evolúció)
- Egyedfejlődési történet (ontogenezis)
- Mechanizmus (szabályozás)
- Adaptációs jelentőség (funkció)

Tinbergen (1963) *On aims and methods of ethology. Zeitschrift für Tierpsychologie*, 20, 410- 433.

1990-es évek: az evolúciós, ökológiai és funkcionális szempontok térnyerése a viselkedés és elmeműködés kutatásában

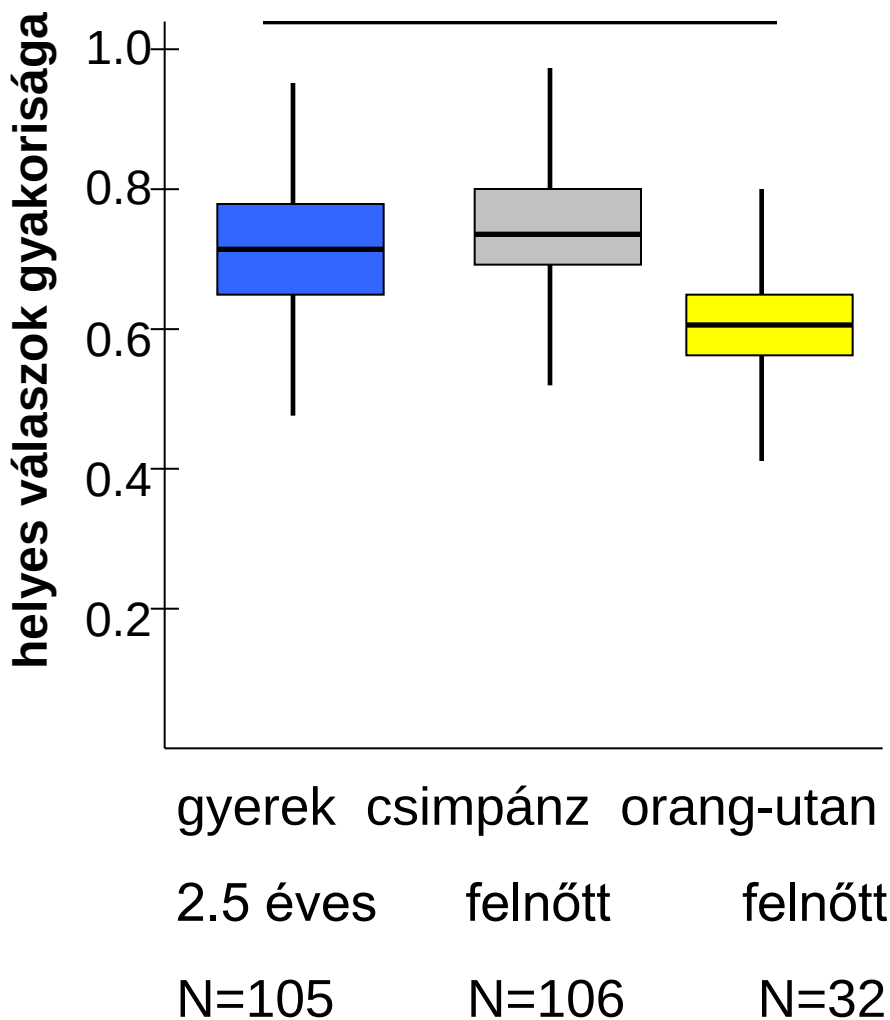
Machiavellista intelligencia (*Whiten & Byrne, 1988*)

Szociális & fizikai kogníció – területspecifikus megosztás
(*Tomasello & Call 1997*)

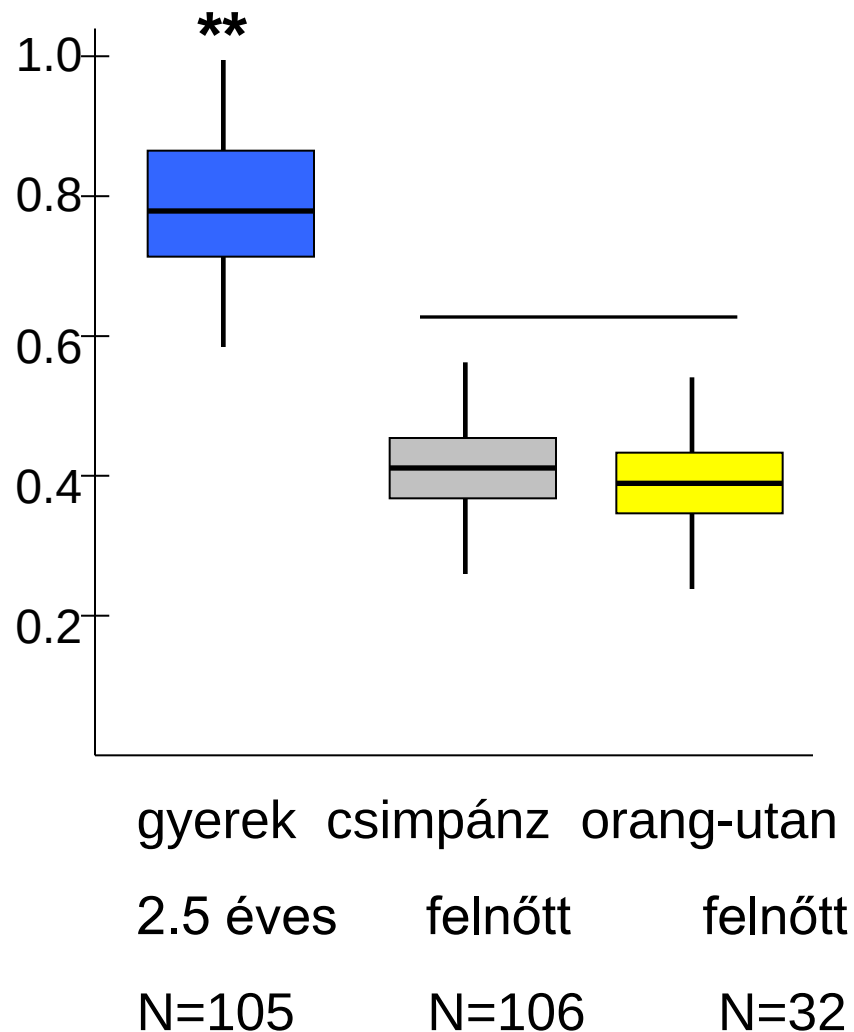
...stb.

Szisztematikus vizsgálatok – betekintés az emberi, emberszabású ill. más fajok elmeműködésébe és evolúciós folyamataiba

**Fizikai kogníció
10 feladat**

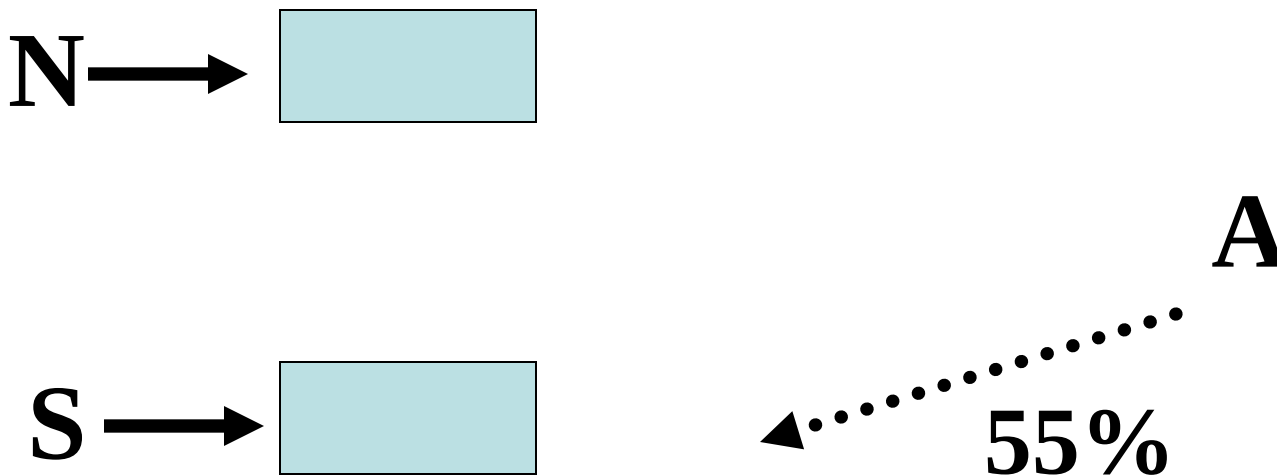


**Szociális kogníció
6 feladat**



A szociális kogníció „kontextusfüggése”

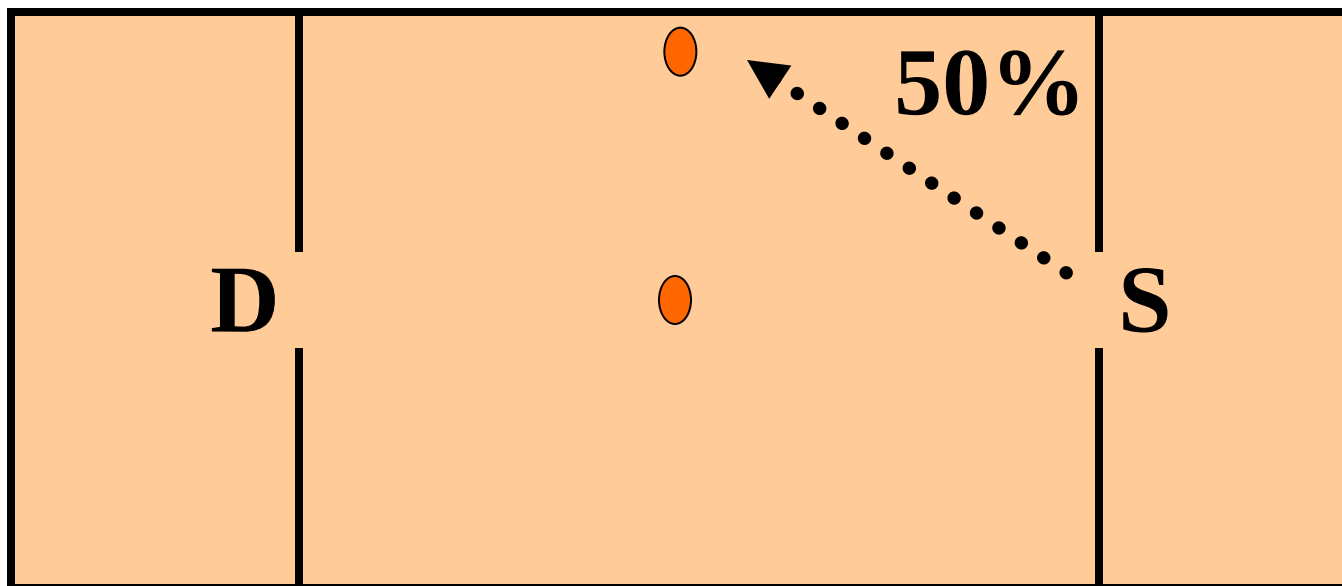
Perspective taking - Kooperatív helyzetben



Kooperációs helyzet

A szociális kogníció „kontextusfüggése”

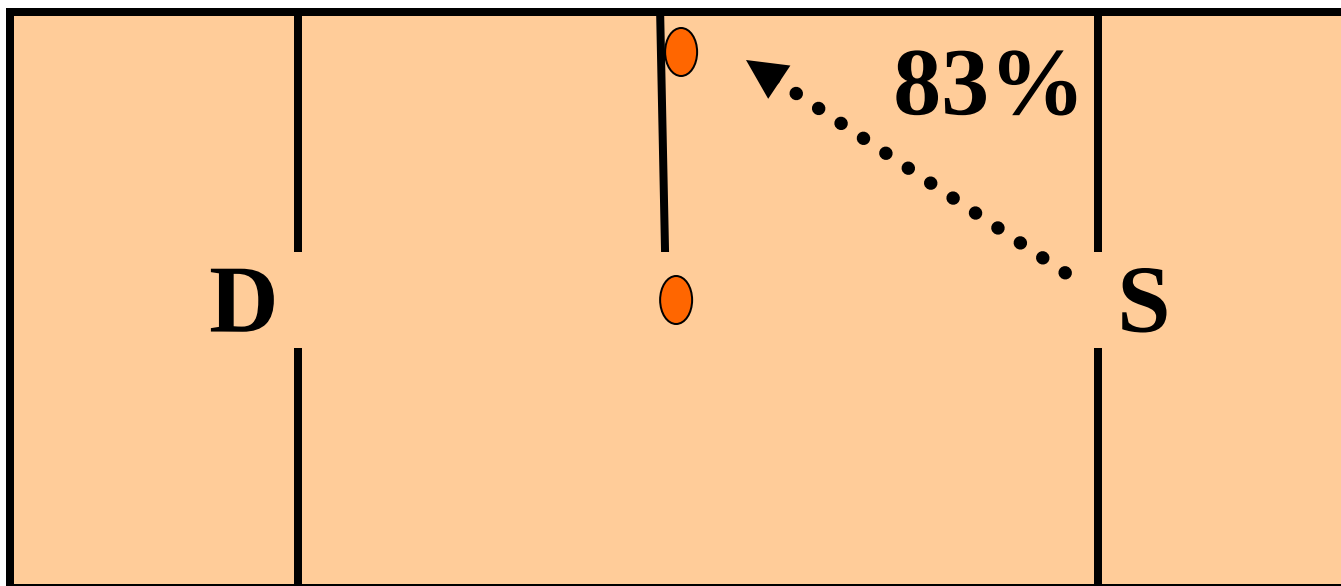
Perspective taking - Kompetitív helyzetben



Hare és mts 2000

A szociális kogníció „kontextusfüggése”

Perspective taking - Kompetitív helyzetben



Hare és mts 2000

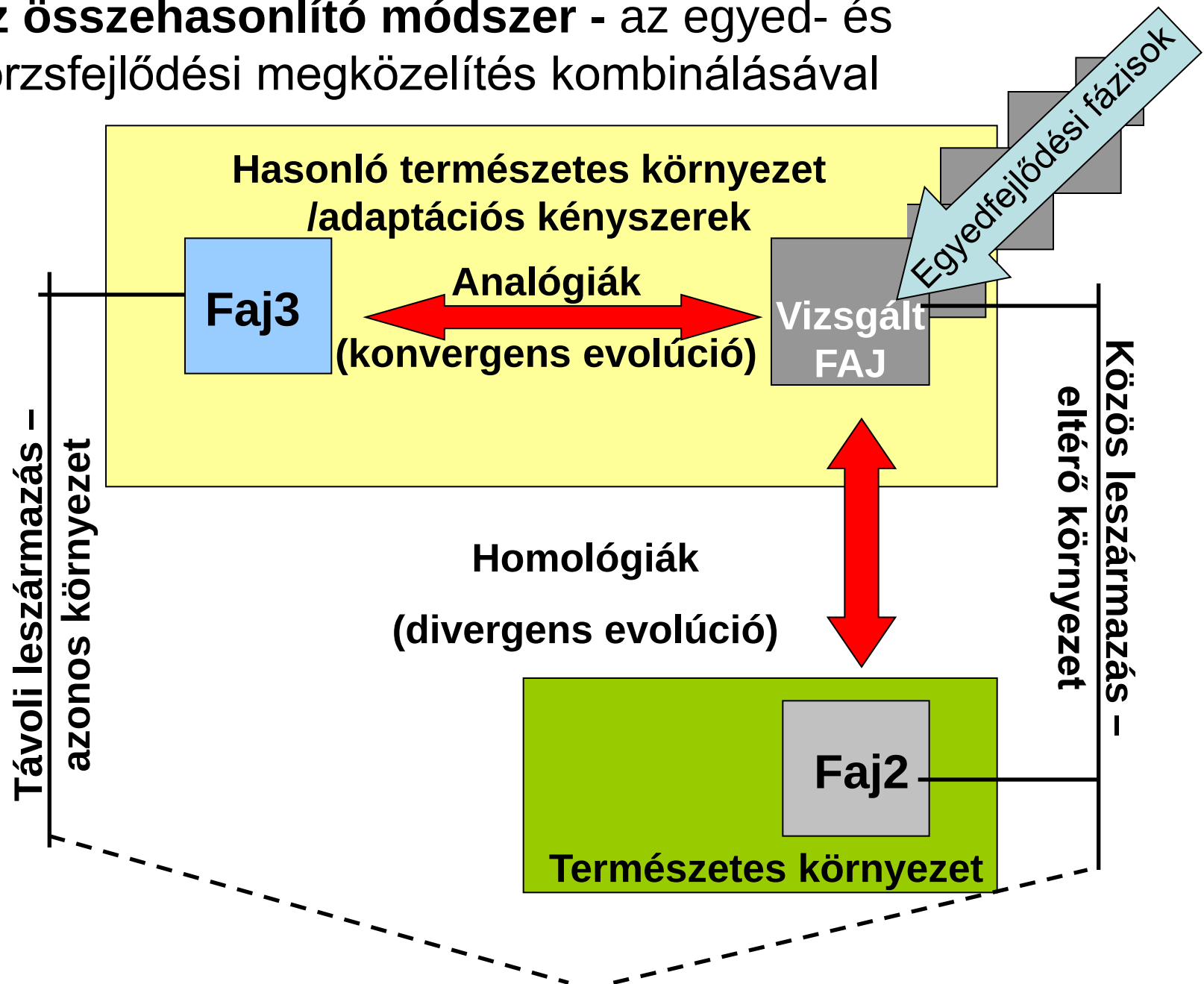
Összehasonlító elmekutatás

- szélesedő spektrum
- szaporodó kérdések
- új módszerek

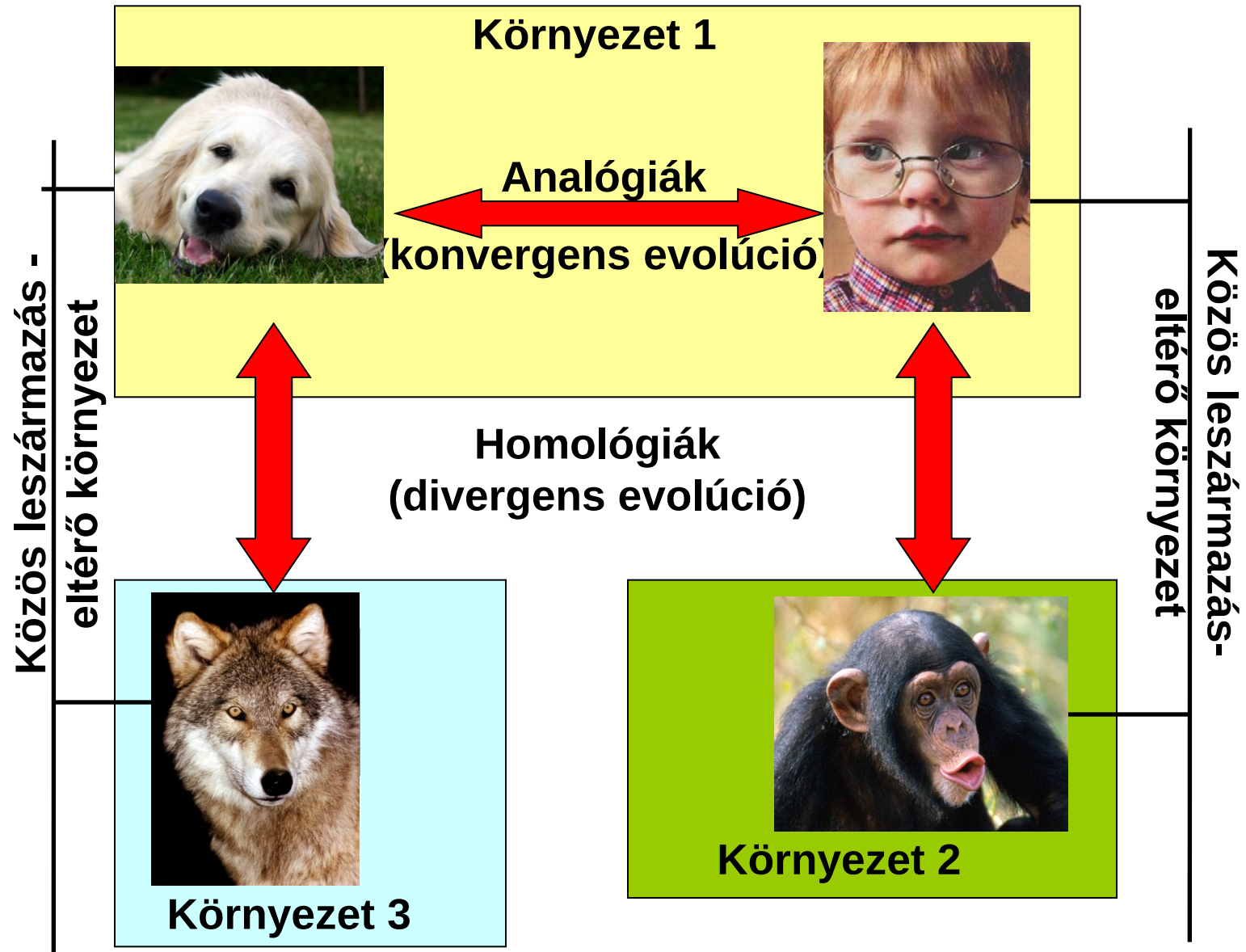
gyorsan fejlődő
tudományterület

De egyáltalán tisztában vagyunk azzal hogy mit is csinálunk amikor „összehasonlítunk” és következtetéseket vonunk le?

Az összehasonlító módszer - az egyed- és törzsfajlódási megközelítés kombinálásával



A humán szociális kogníció kutatásának egy lehetséges modell-rendszere



Fajok közötti összehasonlítás problémái -viták

Kit-kivel? Hol? Milyen módszerrel?

Validitási problémák?

1, Fajok közötti módszertani eltérések

Pl. gyerek vs. csimpánz:

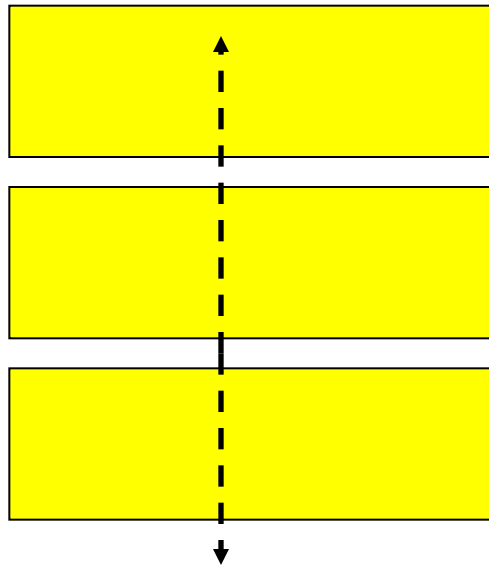
életkörülmények, fajtársak jelenléte, kísérleti helyzet természetessége, motivációs eszközök



Cél: Tesztelés funkcionálisan ekvivalens módon

2. Az eltérő környezetek fajon belüli hatásának kérdése

Természeti népek



Fejlett nyugati típusú
társadalmak

A pszichológiai
vizsgálatokban erősen
felülreprezentáltak!

Van-e az emberen belül
környezeti faktorokhoz köthető
variabilitása a kognitív
kéességeknek?

(Heinrich 2009 BBS review)

PI: Standard hamis vélekedés
tulajdonítási tesztben való megfelelést
befolyásoló környezeti faktorok:
idősebb testvérek száma, szociális
státusz, anyai gondozói stílus, anyagi
helyzet (Pears et al 2003, Cutting et al
1999, Ruffman et al. 1998)

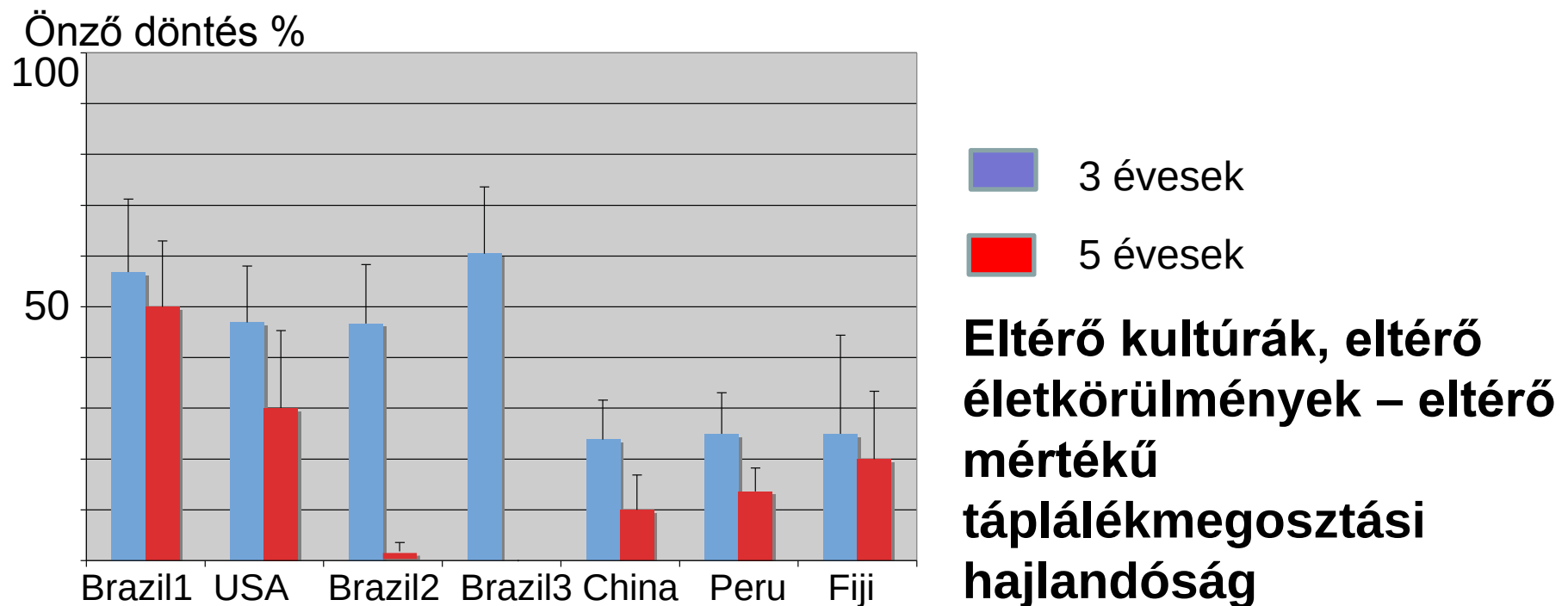
WEIRD = Western Educated, Industrialized,
Rich, Democratic

Önzetlenség- táplálékmegosztás egyedfejlődése és kultúrafüggése

Feladat: 6 db jutalom (csoki, matrica) szabad megosztása

Extrém önző döntés: 3 évesek: 50%! 5 évesek: 30%! (USA)

Rochat és mtsai., 2009



Eltérő környezetek fajon belüli hatásának kérdése – nem-humán fajok

Fajspecifikus
képességek
előhívhatósága

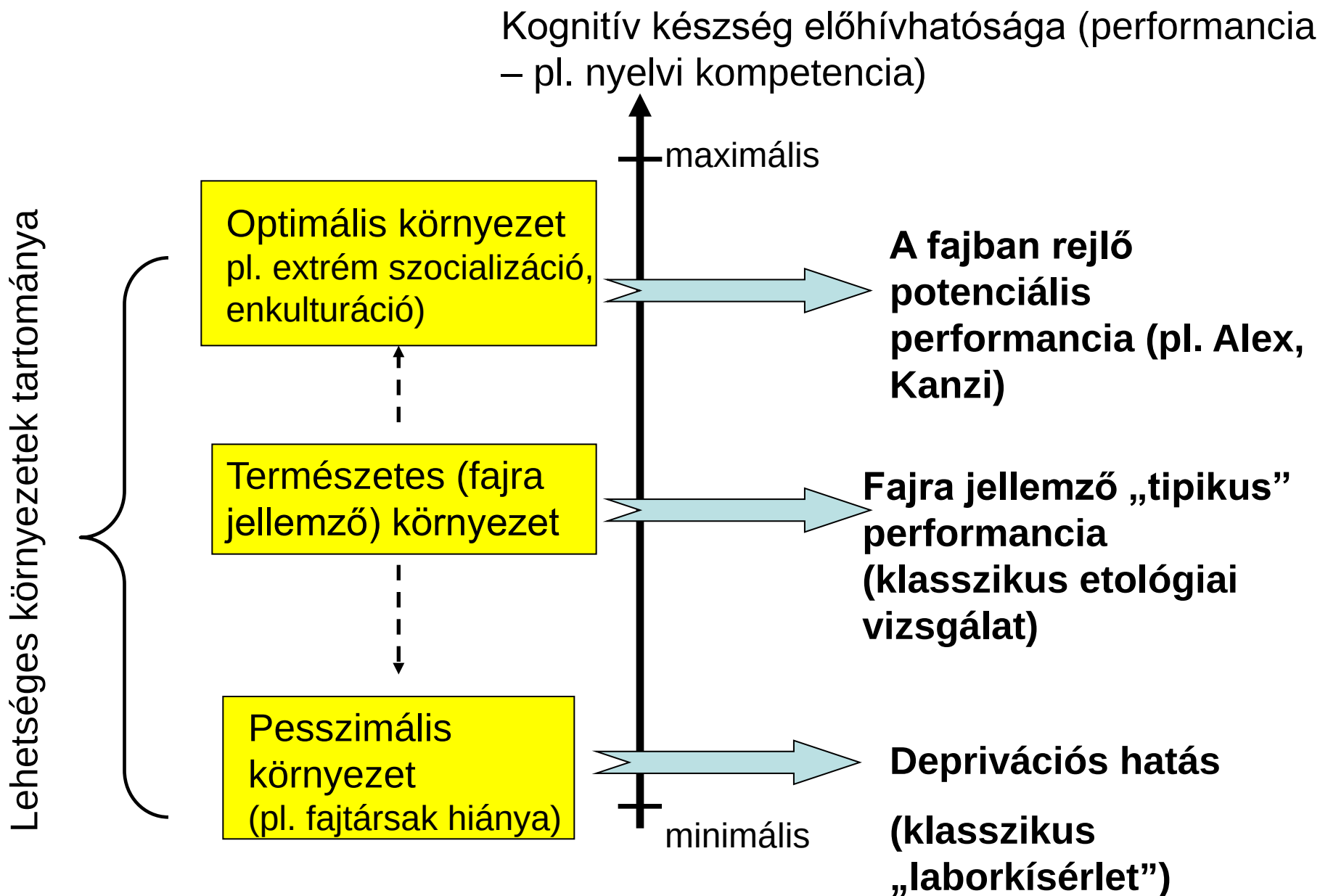
Természetes (fajra
jellemző) környezet

Mesterséges
(pl. labor) környezet

A mesterséges 'enkulturált'
környezetben tartott (nevelt)
állatokon végzett vizsgálatok
eredményei mennyiben
reprezentálják a faj valós kognitív
képességeit? (Boesch 2007 J. Comp.
Psychol.)

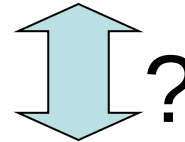
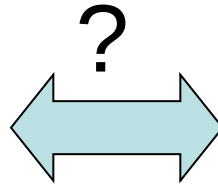
Kontrollálhatóság
(adatszerzés)

Eltérő környezetek fajon belüli hatásának kérdése





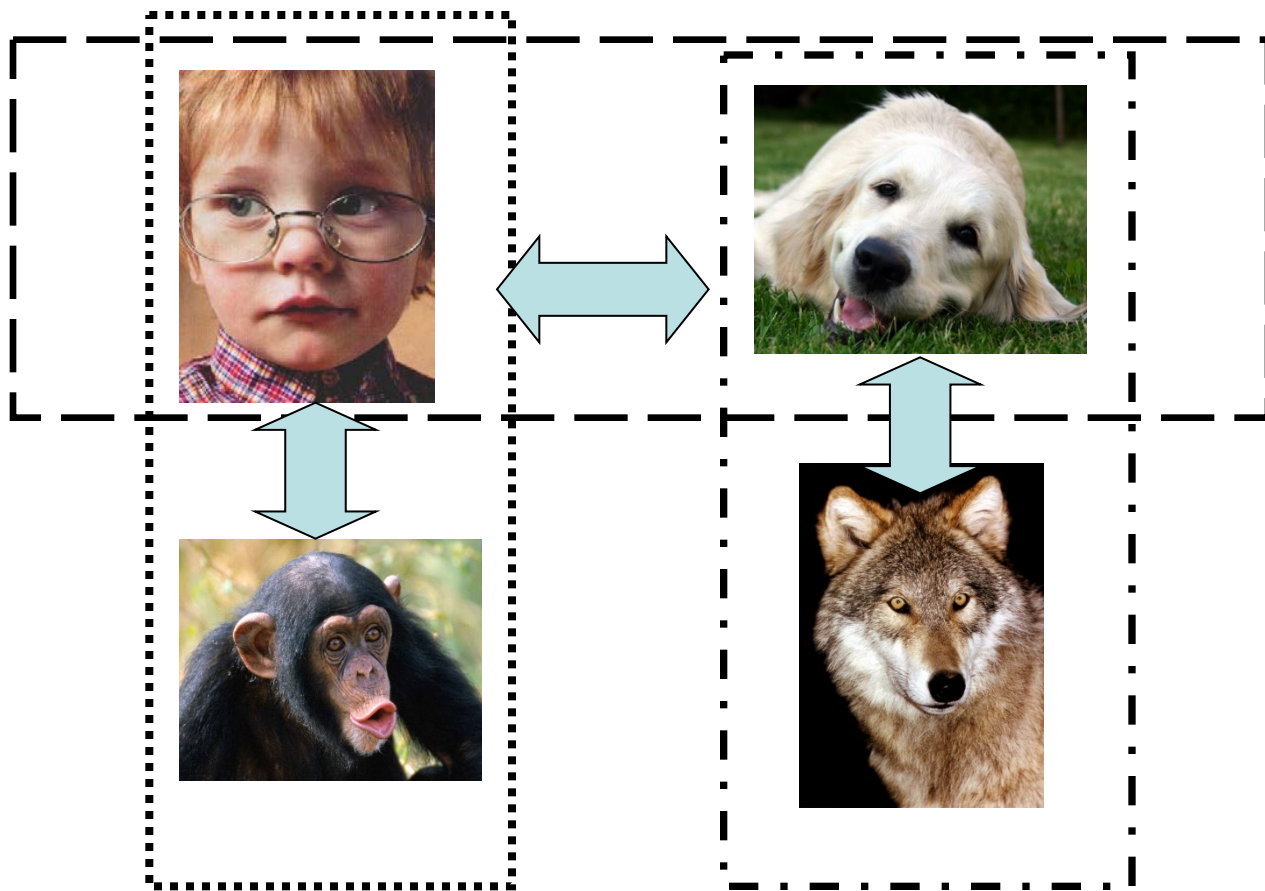
Kognitív képességek evolúciója - Mi kell a jó elméletalkotáshoz?



Mielőtt még összehasonlítunk:

A vizsgált jelleg fajon belüli, természetes populációiban megnyilvánuló variabilitás becslése

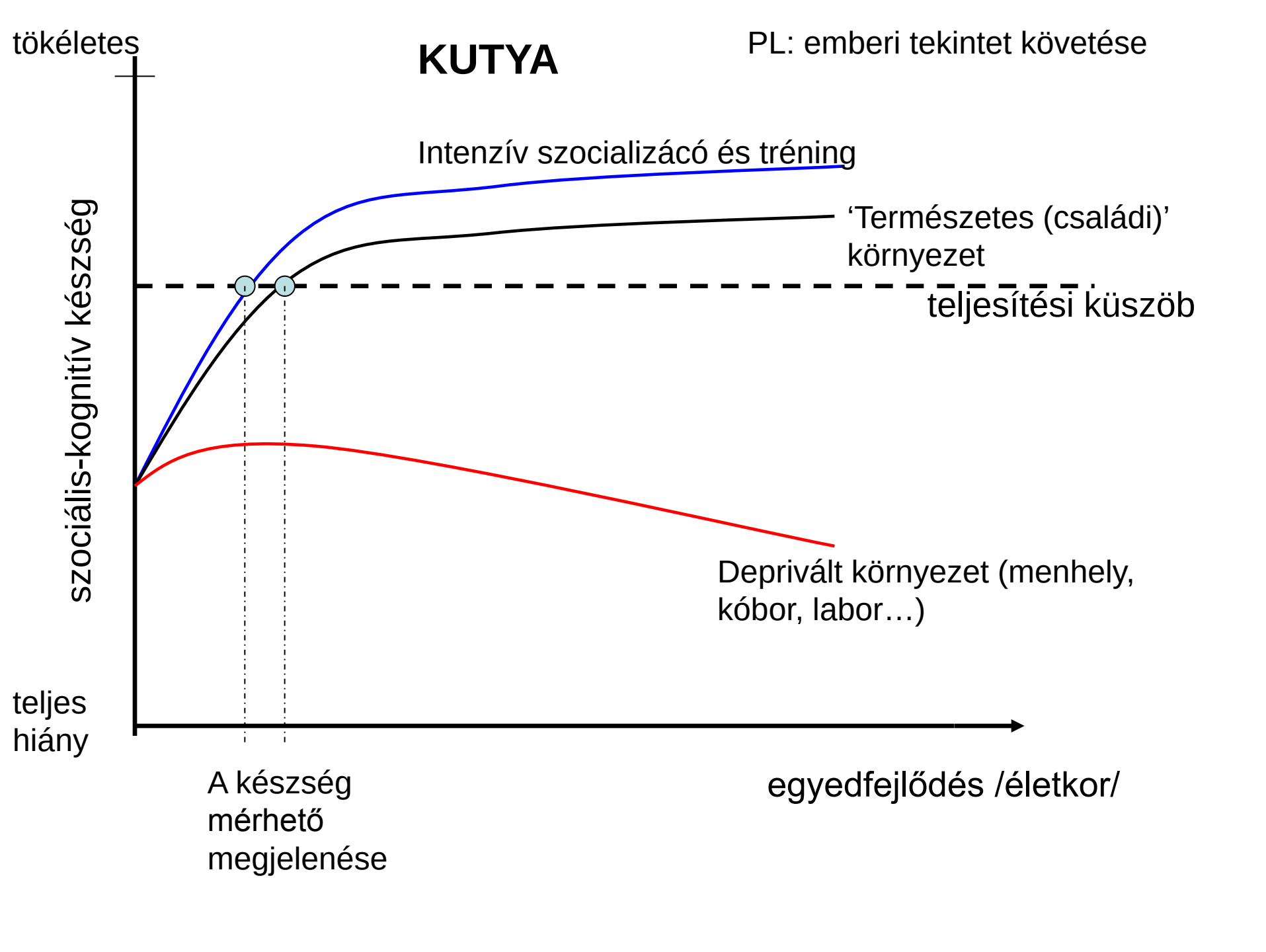
A vizsgált jelleg manifesztációja szempontjából optimális környezet hatásának vizsgálata (a fajban rejlő potenciál felmérése)



Fajok közötti összehasonlító vizsgálatok (ember-csimpánz, kutya-ember, kutya farkas)

Feltétele:

- 1, Funkcionálisan ekvivalens szocio-ökológiai helyzetben!
- 2, Ekvivalens módon/mértékben enkulturált alanyokkal!



FARKAS

PL: emberi tekintet követése

tökéletes

szociális-kognitív készség

Intenzív szocializáció és tréning

teljesítési küszöb

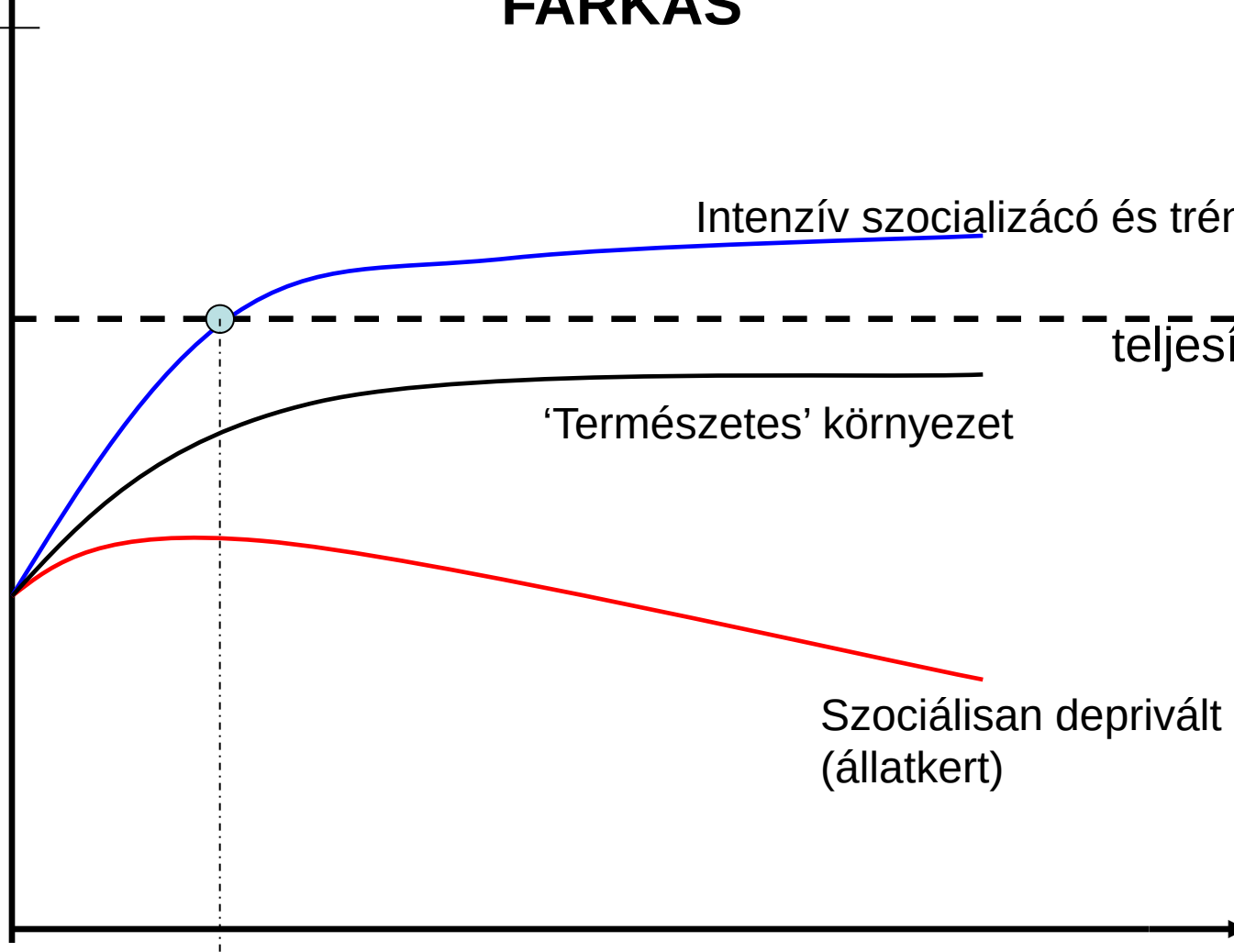
'Természetes' környezet

Szociálisan deprivált környezet
(állatkert)

teljes
hiány

A készség
mérhető
megjelenése

egyedfejlődés /életkor/



tökéletes

szociális-kognitív készség

teljes
hiány

A készség
mérhető
megjelenése

egyedfejlődés /életkor/

Optimális (enkulturált) környezet

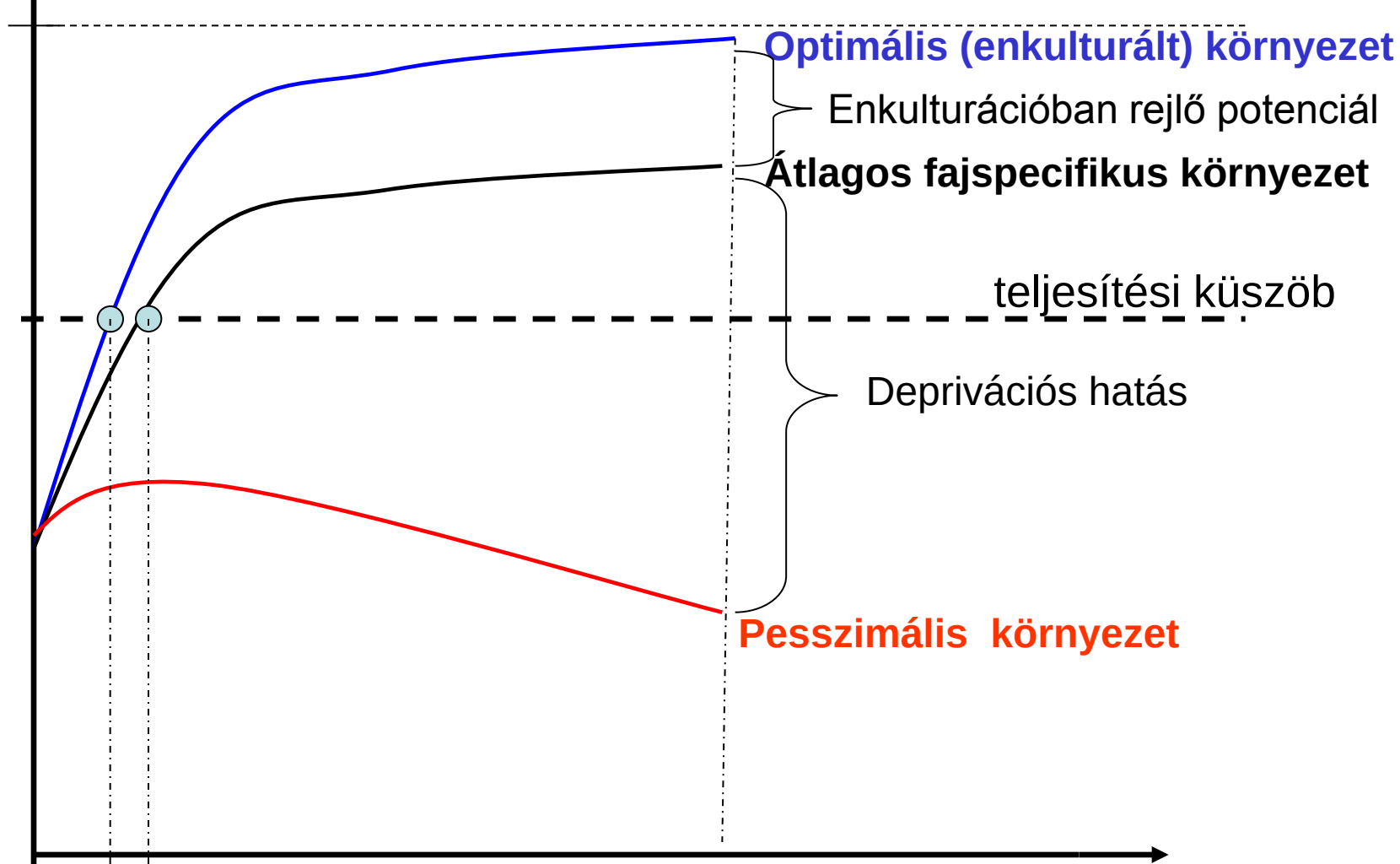
Enkulturrációban rejlő potenciál

Átlagos fajspecifikus környezet

teljesítési küszöb

Deprivációs hatás

Pesszimális környezet



konklúzió

Következtetések levonásakor óvakodjunk a felelőtlen általánosítástól (a generalizálhatóságot bizonyítani kell)

Mindig el kell tudni számolni azzal, hogy a vizsgálatba bevont minta mennyire tekinthető reprezentatívnak (a faj egészére nézve)

Törekedni kell a vizsgált faj természetes szociális és ökológiai feltételeinek figyelembe vételére